THE HEBREW JOURNAL
דער אידישער זשורנאַל
THE HEBREW JOURNAL
PUBLISHED BY
JOURNAL PRESS, LIMITED
The Only Daily Jewish Newspaper in the Province of Ontario
542 DUNDAS ST. WEST. Telephone Trinity 6830-6831
M. Clavir, Pres. and Gen. Mgr.
Subscription Rates: $6 PER YEAR $3.50 SIX MONTHS
Single Copy—3 cents
Entered as Second Class Mail Matter at C. P. O., Toronto, January 22nd, 1913

די באַדייטונג פון דער קומענדער אימפּעריאַלער קאָנפערענץ

איינגיכען וועט אין לאָנדאָן דערעפענט ווערען די צווייטע אימפּעריי־אַלע קאָנפערענץ. די דאָזיגע קאָנפערענץ וועט טראָגען דעם כאַראַקטער פון אַן אינטימען שמועס צווישען דער מוטערלאַנד ענגלאַנד, מיט אירע רעוואָל־סענע טעכטער, איינשליסענדיג קאַנאַדע, אויסטראַליע, ניי־זעעלאַנד, סאוט אפריקע און ניו־פאונדלענד.

דריי וויכטיגע פראַגען זענען פאַראַן צו אויפגענומען ווערען ביי דער דאָזיגער קאָנפערענץ. ערשטענס איז פאַראַן די פראַגע וועגען פאַרבעסערען די אינטראַ־אימפּעריאַלע באַציאונגען צווישען די דאָמיניאָנס און ענגלאַנד; צווייטענס וועט באַטראַכט ווערען די פראַגע וועגען באַשטימען די "פאַ־ליסי" וואָס עס זאָל אָנגענומען ווערען בנוגע אויסערליכע ענינים, און דריי־טענס איז פאַראַן די עקאָנאָמישע פראַגע, וועלכעס איז, נאָך אַלעמען, די וויכטיגסטע פון אַלע אַנדערע פראַגען.

זעהט אַ סך האָפענונגען ווערען געלייגט אויף דער דאָזיגער קאָנפערענץ און צוליעב איר גרויסער וויכטיגקייט איז אין פאַרלויף פון די לעצטע וואָכען אין קאַנאַדע, געווען איינע פון די הויפּט "אישוס" די פראַגע: — ווער וועט פאַרטרעטען קאַנאַדע ביי דער אימפּעריאַלער קאָנפערענץ? איצט ווייסען מיר שוין ווער עס וועט זיין דער קאַנאַדער פאַרטרעטער. מיר ווייסען שוין אַז דער ניי־דערוויילטער קאָנסערוואַטיווער פּרעמיער האָנ. ר. ב. בענעט וועט דאָרט זיין און עס ווערט פון אים דערוואַרט אַז ער זאָל זאָגען אַ ניי וואָרט ביי דער קאָנפערענץ.

יעדערנפאַלס וואָס פאַר אַ ראָליע קאַנאַדע זאָל ניט שפּילען ביי דער קאָנפערענץ איז עס אָבער אַ פאַקט, אַז מען קאָן דערוואַרטען גאָר וויכטיגע באַשלוסען זועלכע וועלען געווים האָבען אַ וויכטיגע באַדייטונג פאַר דער זוויטערדיגער עקזיסטענץ פון דער אימפּעריע. און וואָס וועט אויך אַנדערע די עקאָנאָמישע אינטערעסען פון דער גאַנצער וועלט.

וואָס אָנבאַלאַנגט וועגען דער גאַנצקייט פון דער אימפּעריע גופא, וועט די קאָנפערענץ דאַרפען זיך אָנשטריינגען צו געוויינען מערער צוטרוי צווישען די דאָמיניאָנס און דער מוטערלאַנד. איבערהויפּט איז עס ניטיג געוואָרען איצט, ווען דער פּרעמיער פון סאוט אפריקע דזשיימס ב. הערצאָג, האָט מיט עטליכע טעג צוריק זיך אויסגעדריקט אַז סאוט אפריקע איז פול־שטענדיג אונאָבהענגיג אין זיך האָט אַ פולשטענדיגע רעכט צו אָפּרייסען זיך אינגאַנצען פון דער אימפּעריע. עס קאָן זיין אַז דאָס וואָס דער סאוט אפר־קאַנער פּרעמיער האָט אַרויסגעזאָגט אין דער עפענטליכקייט, ווערט עס אין אַנדערע דאָמיניאָנס דערוויל געהאַלטען אין דער שטיל. אַז אין אימפּע־ריאַלע קאָנפערענץ וועט האָבען, אַלס איינע פון אירע הויפּט אויפגאַבען צו באַטראַכטען דעם דאָזיגען ענין.

דערנאָך קומט די עקאָנאָמישע פראַגע. ווי באַקאַנט איז ענגלאַנד שטאַרק פאַראינטערעסירט צו אָנקניפּען ענגערע עקאָנאָמישע פאַרבינדונ־גען מיט אירע דאָמיניאָנס. ענגלאַנד ווייל זיך אָפּרייסען עקאָנאָמיש פון איראָפּע און פון די פאַראייניגטע שטאַטען, און שאַפען אַן ענגען עקאָנאָ־מישען קנופּ מיט אירע דאָמיניאָנס. דאָס וועט העלפען, גלויבט מען, צו אָפּשאַפען די גרויסע אַרבייטסלאָזיגקייט אין ענגלאַנד.

די דריטע פראַגע איז אויך אַ גאַנץ וויכטיגע. עס איז די פראַגע, אויב ענגלאַנד, זאָל אין דער צוקונפט אויך פאַרטרעטען די אינטערעסען פון אירע דאָמיניאָנס אין אויסערליכע ענינים. אָדער עס זאָל געגעבען ווערען די דאָמיניאָנס די פולסטע רעכט אליין צו פאַרהאַנדלען מיט אויסלאַנד וועגען זייערע אינטערעסען.

דאָס זענען די דריי הויפּט פראַגען וועלכע וועלען אויפגענומען ווערען ביי דער קומענדער אימפּעריאַלער קאָנפערענץ. און ווייל זיי זענען פאַר אונז פון אומגעהויערער וויכטיגקייט, דאָהאָבער וואַרט מען דאָ מיט אומגע־דולד אויף דעם אויסגאַנג פון דער קאָנפערענץ.

עס איז אַרויס דער סוד

פאַר יאָרען לאַנג ווי עס איז אין דער וועלט אַרויסגעלאָזען געוואָרען דער קלאַנג, אַז עס געפינען זיך דאָקומענטען אין ענגלישען קאָלאָניאַל אָפּיס, וועלכע וויזען שוואַרץ אויף ווייס, אַז איידער ענגלאַנד האָט פאַרשפּראָכען אירען אַ נאַציאָנאַלע היים אין פּאַלעסטינע, איז געמאַכט געוואָרען פון איר אַ פאַרשפּרעכען צו די אַראַבער, אַז פּאַלעסטינע וועט באַלאַנגען צו זיי און נאָר צו זיי.

און נאָך מער, אַז ניט נאָר ווייזען די דאָקומענטען דעם דאָזיגען צוזאָג פון ענגלאַנד צו די אַראַבער, נאָר אַז אפילו לאָרד באַלפור האָט דאָס אָפּי־ציעל באַשטעטיגט אין 1918, ווען ער איז געווען מיניסטער פון אויסערליכע אָנגעלעגענהייטען, און האָט דערקלערט אַז ענגלאַנד וועט האַלטען איר פאַרשפּרעכען צו די אַראַבער.

ווי מען ווייסט האָבען שונאי ציון אין ענגלישען פּאַרלאַמענט תמיד דאָס אַרויסגערוקט אַלס אַ שטאַרקע קאַרט און געפאָדערט, אַז די רעגיערונג זאָל פאַרעפענטליכען יענע דאָקומענטען. אַזוי ווי די רעגיערונג האָט, אין בער מאָטיווען וועלכע זענען איר אַליין באַוואוסט, אַנטוואָנט זיך צו פאַר־עפענטליכען פאַפּירען וועגען דעם, האָט דער אַרגומענט ניט אויפגעהרט געבראַוכט צו ווערען פון די אַראַבישע עפּעדיס און פון אַנדערע שונאי ציון.

אַז ענגלאַנד האָט אין צייט פון דער מלחמה געמאַכט פאַרשפּרעכונ־גען צו די אַראַבער, דאָס האָט זי ניט געלייקענט און קיינער האָט גאָר ניט געהאַט קיין שום צווייפעל. אָבער וואָס פאַר אַ פאַרשפּרעכונגען זענען דאָס געווען און צי האָט זיך דאָס געהאַנדעלט וועגען פּאַלעסטינע, וועגען דעם האָט מען קיין קלאָרקייט ניט געהאַט.

אונגלויבליך איז תמיד געווען, אַז די רעגיערונג זאָל פריער פאַר־שפּרעכען די אַראַבער דאָס. וואָס זי האָט דערנאָך פאַרשפּראָכען די אידען, און אַז דער זעלביגער לאָרד באַלפור, וועלכער האָט פאַרפאַסט די דעקלאַראַ־ציע, זאָל נאָך דעם אויך באַשטעטיגען אַ פאַרשפּרעכען צו די אַראַבער, וואָס איז אַ היפּך פון זיין דעקלאַראַציע.

דערצו דאַרף מען ניט פאַרגעסען, אַז נאָך אונגליקליכער איז די זאַך, ווייל די ליגע אָוו ניישאָנס שטעהט דאָך עפּעס אונטער אַזעלכע אומשטענדען, זאָל דאָס מעגליך זיין, אַז אַזאַ פאַרשפּרעכען צו די אַראַבער איז באַהאַלטען געוואָרען אַזוי, אַז די ליגע אָוו ניישאָנס האָט גאָר קיין אַנונג דערפון ניט געהאַט, אָדער אַז ענגלאַנד האָט אָפּגענאַרט די גאַנצע ליגע אָוו ניישאָנס?

אָבער אַט איז אַרויס דער סוד פון באַד. עס איז באַקאַנט געוואָרען דער אינהאַלט פון די דאָקומענטען. די סיריש־אַראַבישע דעלעגאַציע האָ־בען איצט אַריינגעשיקט אַן אפיעל צו דער ליגע אָוו ניישאָנס, זי זאָל אַנולי־רען דעם מאַנדאַט, וואָס איז אַרויסגעגעבען געוואָרען צו ענגלאַנד. זייער אפיעל שטיצען זיי אויף פאַרשפּרעכונגען, וועלכע זענען געמאַכט געוואָרען פון מאַקמאַהאָנען מצד ענגלאַנד צו קעניג הוסיין אין יאָר 1915, ווען ענג־לאַנד האָט געוואָלט האָבען די אַראַבער אויף דער זייט פון די עליים געגען טערקיי. צו דעם אפיעל איז צוגעלייגט געוואָרען דער דאָקומענט אויף וועלכען זיי שטיצען זייער פאַרלאַנג, אַז מען זאָל מבטל זיין דעם מאַנדאַט.

אפיציעל האָט נאָך די ליגע אָוו ניישאָנס ניט פאַרעפענטליכט דעם דאָזיגען דאָקומענט. אָבער דער "טיימס" קאָרעספּאָנדענט האָט אַרויסבאַ־קומען אַן ענגלישע איבערזעצונג, ניט קיין אפיציעלע, פון דער דאָזיגער צושריפט.

קוקט מען זיך צו צו דעם אינהאַלט פון די פאַרשפּרעכונגען און פון

וואָס רופט אַרויס ביי מענשען האַרציגען געלעכטער?

באַריהמטער הומאָריסט זאָגט, אַז גע־לעכטער איז זעהר אַ קאָמפּליצי־רטער פּסיכאָלאָגישער צושטאַנד און איז זעהר שווער צו ערקלערען.

וואָס מאַכט מענשען צו לאַכען? וואָס איז דער סוד, דער הויפּט פּרינציפּ, אַרויסצורופען ביי מענשען געלעכטער?

אַט די דאָזיגע פראַגען זיינען אוועק־געשטעלט געוואָרען פאַר סטריקלענד גי־לילאַן, באַריהמטער הומאָריסט, לעקטאָר און שריפטשטעלער, פון וועמענס אַרטיק־לען טויזענטער מענשען האָבען גוטמוטיג געלאַכט און זיך מיט זיי אַמוזירט. און אַן אינטערוויו מיט קאַראַליין טראַטער, אַ מיט אַרבייטערין פון 'פאַבליק לעדזשער', האָט די לעצטע געזוכט ביים הומאָריסט און ענטפער אויף דער פראַגע.

דער הומאָריסט, הערענריג די פראַגע איז געוואָרען ערנסט אין דער מינוט, ווייל ער האָט דערפיהלט, אַז אַן אַבן נגף האָט זיך אונטער זיינע פיס אונטערגערוקט, אַ זעהר שווערע פראַגע איז איהם געשטעלט געוואָרען.

אָבער אַ צייטונגס מענשען דאַרף מען דאָך ענטפערען עפּעס, האָט ער ערקלערט אָט וואָס:

"איהר ווילט וויסען וואָס עס רופט אַרויס ביי מענשען געלעכטער? הערט שוועסטער, דאָס איז זעהר אַ האַרבע קשיא. עס זיינען דאָ דריי שטאַנדפּונקטען פון וועלכע צו קוקען אויף דער זאַך. איהר קענט עס באַטראַכטען פון דעם שטאַנד־פּונקט: די זאַכען וועגען וועלכע מענשען לאַכען, און דאָס קאָן איך אייך זאָגען, ווען איך זאָל האָבען צייט, אָבער עס איז ניט ניוטיג. איהר ווייסט עס אַליין. אָבער אַז איהר וועט וועלען זיך דערגרונטעווען וואַרום מענשען לאַכען אַזוי ווי ער זאָל מיר יענער זאַך, דאָס איז שוין גאָר עפּעס אַנדערש.

"יעדער איינער קאָן אייך זאָגען און ערקלערען די זאַכען איבער וועלכע מענ־שען לאַכען, אָבער זעהר וועניג קענען ער־קלערען די פּרינציפּען וואָס זיינען דער פונדאַמענט פון געלעכטער. מיר ווייסען למשל, די ווירקונג פון מעדיצינען, אָבער מיר זיינען ניט קיין כעמיקער. איך ווייסט איבער וואָס זיי לאַכען, אָבער צו דער־גרונטעווען די 'פּסיכאָלאָגיע פון געלעכ־טער', אָט דער דיזיינקער טערמין, וואָס האָט 'עבראַכט אַזוי פיעל פילאָזאָפען צו פאַרקנייטשען די שטערענס און אַנשריי־בען אַזוי פיל ביכער איז אַן אַרבייט, וואָס וועט זיכער בלייבען ניט פאַרענדיגט ווען מיר וועלען אויפהערען ריידען און מיר וועלען שטעהן ביים סאַמע אַנפאַנג פונקט ווי פריהער.

דאָ האָט דער הומאָריסט דערצעהלט דער מיטאַרבייטערין פון "לעדזשער", אַז ער האָט געלייענט וועגען אַ סך ביכער. פילאָזאָפען זועלכע האָבען ניט קיין טראַ־פּען הומאָר און האָבען ניט געוואוסט וואָס געלעכטער איז, האָבען זיך פונדעסטוועגען אונטערגענומען צו שרייבען ביכער וועגען דעם אין דער רעזולטאַט איז געווען, אַז עס איז אַרויסגעקומען אַ מישמאַש פון באַגריפען.

הומאָר איז אַזוי ווי אַ זייפענבלאָז, עס האָט ניט קיין ממשות. איהר נעהמט אַ זייפענבלאָז און זעהט די וואונדערליכע קאָלירען. איהר מיינט, אַז עס איז אַ קאָנקרעטע זאַך. פּלוצלינג בלייבט פון דעם גאַרנישט.

אָט אַזוי איז געלעכטער. איהר נעהמט עס אַנאַליזירט בלייבט פון דעם גאָר־נישט. דאָך רופט עס אַרויס דעם עפּעקט וואָס איז נויטיג.

און ווייטער זאָגט דער הומאָריסט ווי פאָלגט:

"זעהר וועניג מענשען אין דער וועלט האָבען געהאַט אָדער האָבען אַ בעסערען שאַנס צו זעהן און צו אַרויסברענגען גע־לעכטער ווי איך. יעדער ערנסטער מענש, וועמענס פּנים איז פאַרצויגען מיט שטיי־פען זאָרג, רופט אין מיר אַרויס די נויט־ווענדיגקייט פון מאַכען איהם צו לאַכען. עס וואָלט געווען אַזוי ווי ער זאָל מיר זאָגען: הער, דערצעהל עפּעס אַ קלוגע "זאַכעלע", אַ ווייץ וואָס זאָל מיך פרעה־ליך מאַכען".

דער פיהרער פון די ציוניסטען רע־וויזיאָניסטען, וולאַדימיר זשאַבאָטינסקי, האָט פאַרעפענטליכט אין דעם וואַרשאַווער "היינט" אַן אַרטיקעל "קאָלט, רוהיג און לאָגיש", אין וועלכען ער באַהאַנדעלט די לאַגע בנוגע פּאַלעסטינע. ער שרייבט צוויי־שען אַנדערעס:

קאָלט, רוהיג און לאָגיש — דאָס זע־נען די דריי מעלות, וואָס מען מוז זיי היינט פאָדערען פון יעדען נאַציאָנאַל־פיה־לענדען נפש אין פאָלק ישראל. זיי זענען נאָך וויכטיגער היינט ווי פריהער, וואַרום היינט מערקט מען ברוך השם, אַז די מאַ־סען פאַנגען אָן ריכטיג צו פאַרשטעהן די לאַגע און רעכטיג אָבצושאַצען דאָס גע־וויכט פון זייער איינענעם פּראָטעסט אַלס אַ פּאָליטישען פאַקטאָר. אין אַזאַ מאָמענט איז דאָס באַזונדערס געפעהרליך, אַז מען זאָל ווידער ניט אַריינפאַלען אין דעם אַל־טען ציוניסטישען חטא — אין אימפּרעס־יאָניזם, אין דער נאַרישער געוואוינהייט צו באַטראַכטען דעם באַריכט פון דער לעצ־טער וואָך געשעהענישען ווי אַ מין סך הכל פון אַ גאַנצען היסטאָרישען מצב. לעצטע וואָך שלעכט — איז די לאַגע שלעכט, און מיר בושעווען. די לעצטע וואָך גוט — האָט זיך די לאַגע "פאַרבע־סערט", און מיר האָבען ווידער "צוטרוי".

מען קאָן ליידער ניט זיכער זיין, אַז די סכנה פון אימפּערעסיאָנס איז פאַרביי. די כוואַליע פון אידיישע פּראָטעסטען, וואָס שטורמט אַצינד איבער דער גאַנצער גלות וועלט און מאַכט אַ פּנים ניט קיין קלייניגע איינדרוק אין ענגלאַנד, און אַ געזונטע ערשיינונג; אָבער אויך און איהר זיינען דאָ געוויסע ניט גאַנץ געזונטע סכנים. מען האָט דעם פּראָטעסט עפּעס צו שטאַרק פאַרבונדען מיט איין איינציגער נזרה — מיט דעם פאַרבאָט פון דריי טויזענט איינ־ריזיע סערטיפיקאַטען. די נזרה איז טאַקי אַ שלעכטע, אָבער עס וואָלט דאָך זיין אַ גוזמא צו זאָגען, אַז דאָס איז דאָס ערגס־טע וואָס האָט אונז געטראָפען אין ענגלי־שען ארץ ישראל. ווידער מוז מען דער־מאָהנען דעם לעזער אָן דעם קלוגען רבין, וואָס האָט געהייסען דעם אונצופרידענעם אַריסאַן אַריינצובערענגען אין שטוב די ציעג; דער אַרימאַן האָט תיכף ומיד פאַר־געסען אַלע זיינע איבעריגע צרות — דלות הונגער, קראַנקהייט — און האָט אָנגע־פאַנגען בעטען נאָר וועגען איין זאַך: ווי ווערט מען פּטור פון דער ציעג? דער רבי איז יאָ געווען אַ חכם, אָבער דער אַרי־מאַן — דוקא פאַרקעהרט. וואָס וועט עס פען אַ לאַגע, ביי וועלכער עס זאָל בכלל ניט אַריינגעלאָזט ווערען קיין איינצאַנער איד. דאָס זיינען דאָך אַלץ קינדערישע השערות. די חלוצים־גזרה וועט אָפּגע־שאַפט ווערען, און אַפּשר באַלד. — טאָ וואָס זשע וועט זיין דעמאָלט? פּטור געוואָרען די ציעג און ווידער צופרידען?

קאָלט און רוהיג מוז מען די לאַגע באַטראַכטען, און לאָגיש. איינער פון די תנאים פון לאָגישער קאַלטקייט באַ־שטעהט אויך אין דעם אַז מען דאַרף זיך ניט לאָזען אָפּשרעקען דורך קיין שום קאָ־ווענציאָנעלע קדושות און דורך קיין שום קאָנווענציאָנעלע החרמות. אַ סערטיפי־קאַט האַלט מען ביי אונז פאַר אַ דבר שבקדושה, און דעם, וואָס דערוועגט זיך צו זאָגען, אַז עס זענען פאַראַן וויכטיגערע זאַכען קומט אַ חרם. איך האַלט אָבער, אַז עס זיינען יאָ פאַראַן וויכטיגערע זאַכען — למשל, אַז די אַלגעמיינע באַדינגונגען, וואָס קאָנען אביעקטיוו פאַרלייכטערען אָדער באַשווערען. אונזער אימיגראַציע קיין ארץ ישראל. זיינען אונפאַרגלייכליך מעהר וועזענטליך פאַר אונזער באַוועגונג ווי די פראַגע פון דריי טויזענט סערטיפי־קאַטען אַיינגעלאָזען, וועט דאָס נאָך ניט זיין קיין גאולה, און ניט קיין וועזענטליכע ענדערונג, און ניט קיין פאַסטענדער תירוץ צו ערקלעהרען, ווי דער מנהג איז ביי אונז, אַז די "לאַגע האָט זיך געבעסערט". די לאַגע וועט דאָן בלייבען פונקט אַזוי שלעכט ווי זי איז אַצינד און ווי זי איז שוין לאַנג געווען: אַ לאַגע ביי וועלכער דער ציוניזם קאָן ניט פאַרווירקליכט ווע־רען, און דאָס אַריינקומען פון 3 טויזענט נייע סערטיפיקאַטען באַזיצער קאָן אַליין אין אָט דער לאַגע אפילו קיין אות נישט ענדערען.

עס איז ניט ערפרעענד, וואָס מען מוז נאָך היינט, טראַע אַלע אונזערע נסיונות ווידער איבערהזרן אזעלכע אַלף־בית'דיגע אמת'ען, אָבער מיר קענען דאָך אונזער אידישען אימפּרעסאָיזאָס.

ווייטער שרייבט זשאַבאָטינסקי:

"איין זאַך ווייזט אויס, האָט די ציו־ניסטישע וועלט שוין ענדגילטיג פאַרשטאַ־נען: אַז אַמאָ'ע ציוניסטישע קאָלאָ־ניזאַציע קען זיך ענטוויקלען נאָר אונטער אַ געוויסען פּאָליטישען רעזולט, און אַז אָהן אַזאַ ענטשפּרעכענדען רעזולט קאָן זי זיך ניט ענטוויקלען, ווי גרויס עס זאָלען דערביי ניט זיין אונזערע אינטערעסנגונגען און אונזערע געלט מיטלען. דאָס האָט שוין דער איך, גאָט זיי דאַנק, אויסגע־לעהרענט אויסענוועניג. און די באַריהמ־טע "שטאַטסמאַנישע" תורה וועגען פאַר־געסען פּאָליטיק און זאַמלען מעשר זעהט אויס ווי באַגראַבען".

און נאָך ווייטער:

"צום ערשטען מאָל אין פיעל, ביי־טערע יאָהרען, זעהען מיר היינט די אידי־שע מאַסען דורכגעדרונגען מיט דעם ריכטיגען גייסט בנוגע צו דער לאַגע אין ארץ ישראל און אין ציוניזם. אָט דעם קוראַצען זאַץ: "אַזוי טאַר ניט בלייבען". דער דאָזיגער גייסט פּאָליטישער קאַפּיטאַל, אַן ערשט קלאַסי־גער פּאָליטישער פאַקטאָר; אויב מען וועט איהם נאָר ריכטיג באַנוצען — און אויב מען וועט איהם ניט לאָזען פאַר־שווינדען צוליעב אַ "ציעג" — איז דאָס אַ מעכטיגער אינסטרומענט, וואָס קען אונז העלפען שטופענווייז צו ראַטעווען דעם גאַנצען מצב. דערפאַר איז כדאי וכדאי צו שרייבען ניט נאָר איין וואָרנונג, נאָר עס וואָלט געווען גוט, ווען יעדער ציוניסט און סתם אידיש קינד וואָלט עס אָנשרייבען מיט רעזיגע איילען אותיות אויף דער וואַנט פון זיין אַרבייטס טיש: "אַזוי טאַר דאָס ווייטער ניט בלייבען". צו מען וועט ניט צוריקגעבען די סערטיפיקא־קאַטען, צו אפילו יאָ, צו מען וועט אידען ניט לאָזען ברענגען בענקלאַך צום כותל מערבי, צו אפילו יאָ, צו פאַסטפעלד און שעיער וועלען ריידען גראָב, צו אפילו זיס ווי פאַווידלע — כל זמן עס קומט ניט די גרויסע, דראַסטישע רעפאָרם פון דעם גאַנ־צען רעזשים אין ארץ ישראל, טאָר מען ניט זאָגען "דיינו", טאָר מען ניט ענדערען דעם מאָראַלישען מלחמה צושטאַנד צווי־שען אונז און דעם ענגלישען קאָלאָניאַל מיניסטעריום, ווייל "די וועלט מאַרשירט לויט וואַהרשיינליכקייטען", דויערט דער מאָראַלישער מלחמה צושטאַנד, האָבען מיר שאַנסען צו זיינען: דער אַפּט־מיסט זאָגט "אַלע שאַנסען" (אַזוי זאָג איך, למשל), דער סקעפּטיקער זאָגט: "אַפּשר איין שאַנס פון אַ הונדערט" — איז דאָס אָבער אויך אַ שאַנס, ער־קלעהרען מיר זיך אָבער צופרידענער מיט דעם וואָס איז געווען ביז איצט, איז אפילו דער איינציגער שאַנס ניטאָ".

זשאַבאָטינסקי איבער דער לאַגע בנוגע פּאַלעסטינע

איהם העלפען, אַז ער וועט שוין באַפרייט ווערען פון אָט דער לעצטער זנרה? ער בלייבט דאָך מיט זיין דלות און זיינע קרענק און זיינע אונענדליכע צרות.

אַ קלוגער פראַנצויזישער שטאַאַטס־מאַן האָט אַמאָל געזאָגט: 'די וועלט מאַרשירט לויט וואַהרשיינליכקייטען'. דער־מיט האָט ער געוואָלט אויסדריקען: קיין נביאים זיינען היינט נישטאָ, קיין זיכער־קייט וועגען דעם, וואָס וועט קומען מאָר־גען, קאָן מען ניט באַשאַפען. אַ גוטער בעל הבית איז דער וואָס באַרעכענט די וואַהרשיינליכקייטען און האַנדעלט לויט זייער לאָגישער עצה — ער איז געדעכט. אַלע ביטערע "נביאות" פון רעוויזיאָניס־טישער קריטיק האָבען זיך פאַרווירקליכט ניט צוליעב דעם, וואָס די קריטיקער האָ־בען געהאַט אַ "חוש" נאָר פּשוט צוליעב דעם וואָס זיי האָבען זיך באַזירט אויף אַ קאַלטער באַרעכענונג פון וואַהרשיינליכ־קייטען און ניט געוואָלט דאָך פאַרלאָזען אויף נסים — אויף דעם קינדישען בטחון אַז גאָט וועט זיין אַ טאַטע און באַדינגונ־גען, וועלכע האָבען שטענדיג געפיהרט צו קאַטאַסטראָפען, וועלען אין אונזער פאַל ניט פיהרען צו אַ קאַטאַסטראָפע. באַזי־דענדיג זיך אויף אָט אַזעלכע וואַהרשיינ־ליכקייטען, וויל איך דאָס מאָל זאָגען, לחיפּך אַן "אַנגענעהמע" נבואה (וואָס דער לעזער וויינט זי, מסתמא אָהן מיין הילף): עס באַשטעהט גאָר נישט קיין שאַנטען פון צווייפעל, אַז די סערטיפיקאַטען וועט מען געדענען, אַז אַזוי מוז מען אָט דעם פאַרבאָט אויסנוצען, אויב אַלץ וועט זיין אין אָרדנונג, וועט די רעגיערונג גע־נוגט זיין צו באַטראַכטען אין אַ גינסטי־גען גייסט אויך אַנדערע פאַרלייכטערונ־גען; נאַטירליך מיט פאָרזיכט, לאַנגזאַם אָבער זיכער וכו' וכו' אַז אָט דאָס אַלץ זיין דער סוף פון דער חלוצים גזרה, איז דאָך קינדיש צו צווייפלען. אפילו סימפּ־סאָנס באַריכט, ווי גיפּטיג ער זאָל ניט זיין, וועט דאָס ניט פאַרהינדערען. אפילו סימפּסאָן אַריינצובערענגען אין אַרץ ישראל וועט ניט הרוב ווערען, אויב מען וועט אַריינלאָזען היי יאָהר נאָך עטליכע הונ־דערט חלוצים. די ענגלישע רעגיערונג האָט אַליין אויך ניט קיין חשק צו קריגען זיך מיט אַלע אידען צוליעב אַ פּראָבלעם פון נאָך עטליכע הונדערט חלוצים, אָדער שאַ־ניזאַציע קען זיך ענטוויקלען נאָר אונטער דער פיהרער פון די ציוניסטען רע־וויזיאָניסטען, וולאַדימיר זשאַבאָטינסקי, האָט פאַרעפענטליכט אין דעם וואַרשאַווער "היינט" אַן אַרטיקעל "קאָלט, רוהיג און לאָגיש", אין וועלכען ער באַהאַנדעלט די לאַגע בנוגע פּאַלעסטינע. ער שרייבט צוויי־שען אַנדערעס:

"איהר ווילט וויסען וואָס עס רופט אַרויס ביי מענשען געלעכטער? הערט שוועסטער, דאָס איז זעהר אַ האַרבע קשיא. עס זיינען דאָ דריי שטאַנדפּונקטען פון וועלכע צו קוקען אויף דער זאַך. איהר קענט עס באַטראַכטען פון דעם שטאַנד־פּונקט: די זאַכען וועגען וועלכע מענשען לאַכען, און דאָס קאָן איך אייך זאָגען, ווען איך זאָל האָבען צייט, אָבער עס איז ניט נויטיג. איהר ווייסט עס אַליין. אָבער אַז איהר וועט וועלען זיך דערגרונטעווען וואַרום מענשען לאַכען אַזוי ווי ער זאָל מיר יענער זאַך, דאָס איז שוין גאָר עפּעס אַנדערש.

"יעדער איינער קאָן אייך זאָגען און ערקלערען די זאַכען איבער וועלכע מענ־שען לאַכען, אָבער זעהר וועניג קענען ער־קלערען די פּרינציפּען וואָס זיינען דער פונדאַמענט פון געלעכטער. מיר ווייסען למשל, די ווירקונג פון מעדיצינען, אָבער מיר זיינען ניט קיין כעמיקער. איך ווייס איבער וואָס זיי לאַכען, אָבער צו דער־גרונטעווען די 'פּסיכאָלאָגיע פון געלעכ־טער', אָט דער דיזיינקער טערמין, וואָס האָט עבראַכט אַזוי פיעל פילאָזאָפען צו פאַרקנייטשען די שטערענס און אַנשריי־בען אַזוי פיל ביכער איז אַן אַרבייט, וואָס וועט זיכער בלייבען ניט פאַרענדיגט ווען מיר וועלען אויפהערען ריידען און מיר וועלען שטעהן ביים סאַמע אַנפאַנג פונקט ווי פריהער.

דאָ האָט דער הומאָריסט דערצעהלט דער מיטאַרבייטערין פון "לעדזשער", אַז ער האָט געלייענט וועגען אַ סך ביכער. פילאָזאָפען זועלכע האָבען ניט קיין טראַ־פּען הומאָר און האָבען ניט געוואוסט וואָס געלעכטער איז, האָבען זיך פונדעסטוועגען אונטערגענומען צו שרייבען ביכער וועגען דעם אין דער רעזולטאַט איז געווען, אַז עס איז אַרויסגעקומען אַ מישמאַש פון באַגריפען.

הומאָר איז אַזוי ווי אַ זייפענבלאָז, עס האָט ניט קיין ממשות. איהר נעהמט אַ זייפענבלאָז און זעהט די וואונדערליכע קאָלירען. איהר מיינט, אַז עס איז אַ קאָנקרעטע זאַך. פּלוצלינג בלייבט פון דעם גאָרנישט.

אָט אַזוי איז געלעכטער. איהר נעהמט עס אַנאַליזירט בלייבט פון דעם גאָר־נישט. דאָך רופט עס אַרויס דעם עפּעקט וואָס איז נויטיג.

און ווייטער זאָגט דער הומאָריסט ווי פאָלגט:

"זעהר וועניג מענשען אין דער וועלט האָבען געהאַט אָדער האָבען אַ בעסערען שאַנס צו זעהן און צו אַרויסברענגען גע־לעכטער ווי איך. יעדער ערנסטער מענש, וועמענס פּנים איז פאַרצויגען מיט שטיי־פען זאָרג, רופט אין מיר אַרויס די נויט־ווענדיגקייט פון מאַכען איהם צו לאַכען. עס וואָלט געווען אַזוי ווי ער זאָל מיר זאָגען: הער, דערצעהל עפּעס אַ קלוגע "זאַכעלע", אַ ווייץ וואָס זאָל מיך פרעה־ליך מאַכען".

אַנאַסטעזיאַ, דער איד

(פּונ'ס צוקיל: "אַ נסיעה איבער גריכענלאַנד")
פון ז. האַבער

שוין אויף דער יוגאָסלאַוויש־גריכי־שער גרעניץ, אין דיעוודיעלי באַקענען מען זיך מיט איהם. ער קריעגט זיך און זידעלט אָפּ די טרעגערס פון דער סטאַנציע, פאַר־וואָס זיי פאַרלאַנגען פאַר אייער געפּעק אָנצוהערען, ווי שעהן עס איז אין גריכענ־לאַנד, און וויפיעל איהר וועט אייך איינ־שפּאָרען געלד. און עמעס נפש, ווי באַלד איהר וועט איהם נעהמען אַלס דאָלמע־טשער, ווייל אָהן אַ דאָלמעטשער — זאָגט ער — זענט איהר דאָ אַ פאַרלוירענער.

אַז ער איז אַ איד, דערצעהלט ער אייך תיכף ביים ערשטען באַקענען זיך. ער איז שטאָלץ דערויף און ניט אייך אַנ־צוהערען, אַז ער איז אַ איד, וועט ער אייך ניט אַזוי באַטריגען, ווי עס טוען דאָס די גריכישע פיהרער.

אַז ער הייסט אַנאַסטעזיאַ, הערט איהר איהם דאָ רופען פון קינד און קייט. ער הייסט דאָ ניט אַנדערש ווי: "אַנאַסטעזיאַ, דער איד!"

ווי עס קומט צו איהם אַזאַ נאָמען: אַנאַסטעזיאַ פאַרצי?

דערויף ענטפערט ער אייך מיט אַ שאַלה:

— הלמאי הייסט מיין אינגערער ברודער מאָשע און מיין שוואָגער דאַוויד?

— מיט וואָס איז אַנאַסטעזיאַ מעהר מיוחס ווי משה און דוד?

דאָ, אין גריכענלאַנד ווערט אייך ערשט קלאָהר, אַז די אַלע העלדען און בע־ריהמטהייטען פון דער אַלטער גריכישער געשיכטע ווערען פון פאָלק ניט הייליג געהאַלטען. זייערע נעמען זענען געבראַוכט אָהן שום טענה וטענה. פונקט ווי ביי אונז משה און דוד.

פאַרקעהרט. דאָס לעבען ברענגט גרוי־סע איבערקעהרענישען. אין אַמפּיסאַ, למשל, דעם גרעסטען אליוועג פלאַץ אין גאַנץ אייראָפּאַ, האָבען מיר געטראָפען דעם שטאַרט משוגענעם. אַ מנושם'דיגע בריה, וואָס לויפט ארום איבער די גאַסען און דערט כסדר בבול פּה, פון וועלכע די היימישע ווערען רויס פאַר בושה און פאַר די פרעמדע איז עס אַ גליק וואָס זיי פאַר־שטעהען נישט. אַט דער פאַרשון פאַרגינט זיך צו הייסען: סאַקראַטעס . . .

די גרעסטע גריכישע שוישפּיעלערין, אויף וועלכער מען זאָגט, אַז זי איז נאָך בעסער, ווי די פאַרשטאַרבענע דוזע, די טראַגעדיסטין קאַטאַפּולי, אַ פרוי אַן אמת־נער, מעהר ווי די טאַקסע איז, און ביים בייטען דיגע יפת תואר, וואָס בעצויבערט גאַנץ אַטען מיט איהר ליעבליכקייט און איהר שעהנקייט, הייסט קסאַנטיפּע...

און אין דעלפי האָב איך געוואוינט ביי אַ פויער, אַ שטומען און אַ בלינדען, וואָס האָט געהייסען, ווי דער גרעסטער גריכישער רעדנער, דעמאָסטענעס...

וואָס דאַרפט איהר מעהר: דאָס שעהנסטע גריכישע מיידעל, די "מיס העל־לאַס" הייסט ניט העלענאַ, נאָר דוקא יאָ, נאָך דער מיאַסטער געטין, וואָס איז בעצייכענט געווען פאַר דער גרעסטער כלובל'דיגער פרוי אויף דער גאַנצער וועלט.

אָבער אין גריכענלאַנד קוקט מען ניט דערויף.

"דאָס נייע גריכענלאַנד ווייל נישט אויפבויען איהר עקזיסטענץ אויף די אַלטע אַנטיקע. עס ווייל שאַפען אַ ניי לעבען, ניט פון די רואינען, נאָר נעבען די רואי־נען, וועלכע מען לאָזט שטעהן אויף דער זייט, פרעמדע זאָלען זיך דערמיט פרעהען.